

Hämeenlinnan Kappolan lepakkoselvitys vuonna 2023

Ville Vasko

Hämeenlinnan Kappolan lepakkoselvitys vuonna 2023

Ville Vasko

Sisällys

Johdanto ja menetelmät	1
Tulokset	3
Johtopäätökset ja suositukset	4
Kirjallisuus	5
Liite 1. Menetelmäkuvaus	6

Johdanto ja menetelmät

Hämeenlinnan Kappolassa tehtiin lepakkoselvitys kesällä 2023. Työn tavoitteena oli tuottaa tietoa lepakoiden esiintymisestä, jotta maankäytön vaikutusta lepakoihin voidaan arvioida. Selvitetävään alueeseen kuului 10 hehtaaria metsää, joka on tarkoitus kaavoittaa asumiseen. Selvitysalueen sijainti on esitetty kuvassa 1.

Ympäristöltään alue on mäntyvaltaista metsää, jossa paikoin kasvaa myös koivua ja kuusta. Aluetta ympäröi melkein joka puolella golfkenttä. Puustoisia yhteyksiä laajempiin metsäalueisiin on pohjoisessa ja idässä. Alueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei ole lainkaan rakennuksia, joissa voisi sijaita lepakoiden päiväpiiloja. Muodoltaan selvitysalue on pitkänomainen, kapeimmillaan 90 metrin ja leveimmilläänkin vain 170 metrin kaistale.

Alueella on aiemmin selvitetty lepakoiden esiintymistä osana laajemman alueen luontoselvitystä vuonna 2008, jolloin tehtiin yksi kartoituskäynti syyskuun lopussa (Honkala & Kyheröinen 2008). Kuten raportissa todetaan, selvityksen ajankohta ei ollut sovelias kattavan lepakkokartoituksen tekemiseen, ja kyseessä oli lähinnä alueen potentiaalin arviointi lepakoiden kannalta.

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit kuuluvat EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla. Näitä ovat lisääntymispaikat, muut säännöllisesti käytetyt kesä-, kevät- ja syysaikaiset päiväpiilot sekä talvehtimispaikat. Lisäksi lepakoiden tärkeät ruokailualueet ovat EUROBATs-sopimuksen mukaan säilytettäviä alueita.

Lepakkoselvitys tehtiin vuonna 2023 aktiivikartoituksena yöaikaan kuuntelemalla lepakoita ultraäänidetektorilla. Kartoituskäyntejä tehtiin kesän aikana kolme: kesä-, heinä- ja elokuussa. Jokaisella käyntikerralla alue käveltiin useasti päästä päähän, jolloin saatiin hyvä käsitys lepakoiden esiintymisestä alueella yön aikana. Lisäksi käytettiin passiividetektoria (SongMeter SM2+), joka jätettiin kartoitusöinä koko yön ajaksi sopivalle paikalle nauhoittamaan lepakoiden ultraääniä. Tarkempi menetelmäkuvaus esitetään liitteessä 1.

Selvityksen tilaaja on Linna Golf Oy. Selvityksen on tehnyt lepakoihin erikoistunut biologi, FM Ville Vasko.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti.

Tulokset

Selvityksessä havaittiin pohjanlepakkoa (*Eptesicus nilssonii*) sekä viiksisiippalajiparin (*Myotis mystacinus/brandtii*) yksilöitä (kuva 2).

Saalistavia pohjanlepakoita havaittiin alueella sekä kesä- että heinäkuun käynneillä. Samanaikaisia havaintoja useammasta kuin yhdestä lepakkoyksilöstä ei tehty, joten havainnot koskivat todennäköisesti 1–2 yksilöä, jotka vaihtoivat paikkaa yön aikana. Passiividetektoriin tallentui yön aikana 37 pohjanlepakkohavaintoa kesäkuussa ja 55 havaintoa heinäkuussa.

Yksi passiivihavainto tarkoittaa tässä laitteen tallentamaa, enintään 10 sekunnin mittaista äänitystä, joita yksikin lepakko voi tuottaa useita kymmeniä lyhyessä ajassa. Havaintomääriä voin näin ollen pitää varsin vähäisinä.

Siippoja ei havaittu lainkaan aktiivikartoituksessa kesä-heinäkuussa. Passiividetektoriin kuitenkin tallentui kolme siippahavaintoa kesäkuussa ja kuusi heinäkuussa. Elokuun käynnillä tilanne muuttui sikäli, että pohjanlepakoita ei ollenkaan havaittu alueella, mutta siippoja havaittiin jonkin verran enemmän. Tämä on tyypillistä, koska pohjanlepakot siirtyvät loppukesällä usein saalistamaan vielä avoimemmille alueille kuten rannoille ja taajamien katuvaloihin, ja poistuvat metsistä. Siipat puolestaan alkavat pimeyden turvin liikkua laajemmin ja voivat tulla muualta alueille, joilla niitä ei keskikesällä juuri havaita. Siippoja havaittiin elokuussa ainakin kaksi eri yksilöä neljässä eri pisteessä, joista yhdessä lepakko saalisti.

Kuva 2. Aktiivikartoituksessa tehdyt lepakkohavainnot selvitysalueella vuonna 2023.

Johtopäätökset ja suositukset

Lepakkohavaintojen määrä selvitysalueella oli odotetun vähäinen. Saareke on lepakoiden kannalta melko yksipuolista ympäristöä eikä siellä sijaitse lisääntymis- tai levähdyspaikoiksi soveltuvia rakennuksia tai puunkoloja. Saarekkeen muoto lisää reunavaikutusta alueella, mikä vähentää erityisesti siipoille sopivan elinympäristön määrää keskikesällä.

Vaikka selvitysalueella havaittiin yksittäisiä saalistavia pohjanlepakoita alkukesällä ja yksittäisiä siippoja lähinnä loppukesällä, ei sitä voida luokitella lepakoille tärkeäksi ruokailualueeksi tai muuten huomioitavaksi lepakkoalueeksi. Pohjanlepakko voi saalistaa lähes missä tahansa ympäristössä, kuten kaupunkien puistoissa ja kerrostalojen pihalla, kunhan suojaavaa puustoa on jonkin verran. Siipojen käyttäytyminen elokuussa ei myöskään viitannut siihen, että alue olisi niille merkittävä.

Seudulla on todennäköisesti paljon parempia lepakoiden saalistusalueita kuin tämä keskellä golfkenttää sijaitseva eristynyt metsäsaareke. Hyviä lepakkoalueita lienevät ainakin läheiset Katumajärven rantametsät ja Vanajanlinnan kartanomiljö, jonka rakennuksissa voi olla myös päiväpiiloja.

Selvitysalueella saattaa olla vähäistä merkitystä siipojen siirtymäreittinä pohjois-eteläsuunnassa. Kyseessä ei kuitenkaan ole minkään tietyn päiväpiilon ja ruokailualueen välinen siirtymäreitti, joten se ei täytä EUROBATS-alueen kriteerejä. Alueen rakentamisen jälkeen siipat pystyvät todennäköisesti edelleen liikkumaan sen ulkoreunoja pitkin, koska ne säilyvät linjamaisina elementteinä maastossa.

Alueen rakentamisessa ei tämän selvityksen tulosten perusteella tarvitse huomioida lepakoita.

Kirjallisuus

Honkala, J. & Kyheröinen, E-M. 2008: Vanajanlinnan luontoselvitys. Hämeenlinnan kaupungin kaavoitustoimisto.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry. 2023: Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille.

Liite 1. Menetelmäkuvaus

Lepakot voivat vaihdella saalistusalueitaan kesän kuluessa. Tämän takia lepakoille soveltuva alue on inventoitava kauden aikana useaan kertaan (SLTY ry 2023). Ensimmäinen käynti ajoitettiin lepakoiden lisääntymisajan alkuun kesäkuulle, toinen käynti poikasaikaan heinäkuulle ja kolmas lisääntymisajan jälkeen elokuulle (taulukko 1).

Kartoitusta tehtiin vain sateettomina, heikkotuulisina ja lämpiminä (>+10 C) öinä, koska lepakoiden aktiivisuus vähenee huonoissa sääolosuhteissa. Kartoitusten aloitusajankohta oli yleensä heti auringonlaskun jälkeen. Kesäkuun käynnillä kartoitus aloitettiin vasta keskiyön jälkeen.

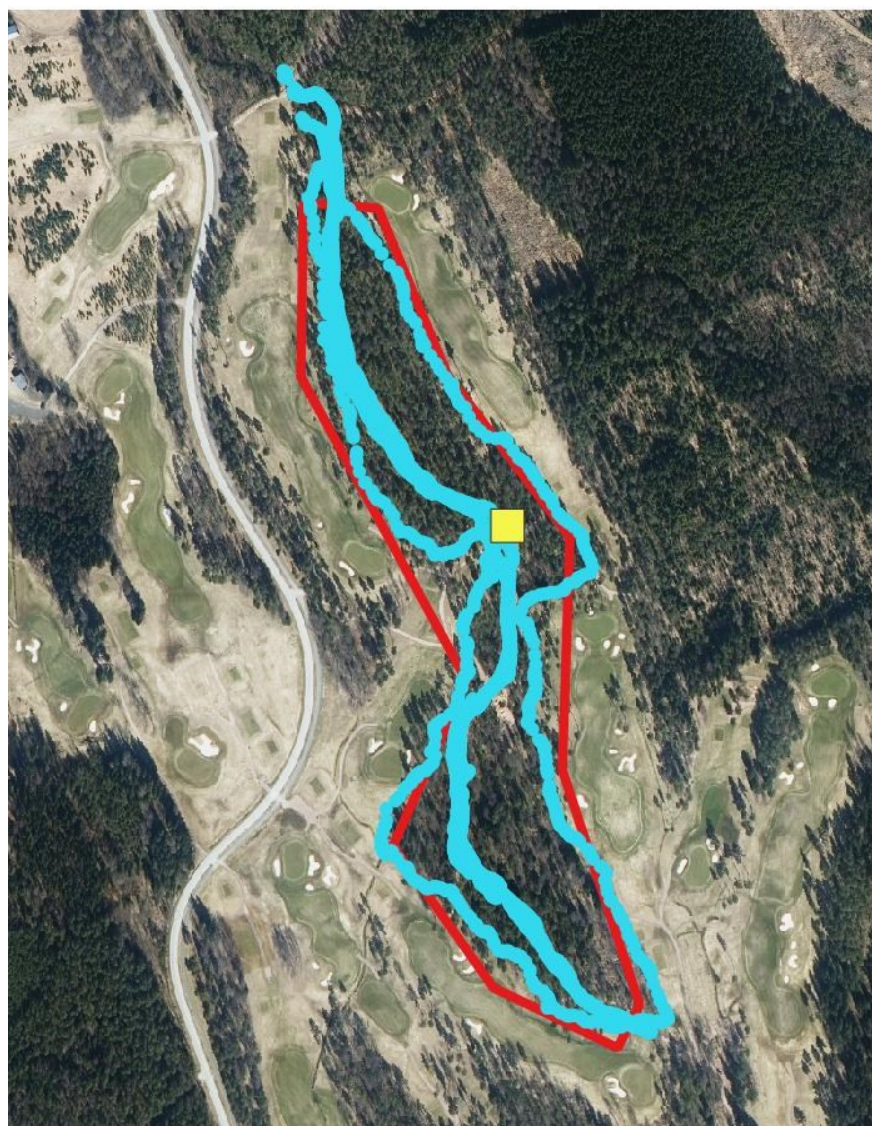
Alueen kiertämiseen sen läpi kulkevaa polkua ja reunoja pitkin kului noin tunti (kuva 3). Koska alue oli pieni, kartoitusta jatkettiin vielä kulkemalla polku toistamiseen, ja alue saatiin näin hyvin kattavasti tutkittua.

Aktiivikartoituksessa käytettiin koko ajan kahta ultraäänidetektoria, joista toisella (Pettersson D240X) kuunneltiin lepakoita aktiivisesti ja toinen (Anabat Express) tallensi havainnot muistikortille paikkatiedon kera. Kortille kertyneet havainnot määritettiin tietokoneella AnaLook-ohjelmalla ja siirrettiin karttapohjalle.

Lepakkokartoituksen maastotyön ja raportoinnin on tehnyt lepakoihin erikoistunut biologi, FM Ville Vasko, jolla on kokemusta kymmenistä lepakkoselvityksistä.

Taulukko 1. Lepakkokartoituskäyntien ajankohdat ja sääolosuhteet.

Pvm	Klo	Lämpötila (°C)	Tuuli (m/s)	Pilvisyys
12.6.	0:45 - 2:15	10 - 12	2 W	0/8
19.7.	22:30 - 0:30	16	3 W	2/8
22.8.	21:00 - 23:00	15	1 - 2 SW	8/8

Kuva 3. Lepakkokartoitusreitit ja passiividetektorin sijainti alueella vuonna 2023.